

Sportski turizam u Istri

Rajković, Igor

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:741656>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-12**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

“Dr. Mijo Mirković“

Igor Rajković

SPORTSKI TURIZAM U ISTRI

Završni rad

Pula, 2024.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

“Dr. Mijo Mirković“

Igor Rajković

SPORTSKI TURIZAM U ISTRI

Završni rad

JMBAG: 0303101902

Studijski smjer: Turizam

Predmet: Ekonomija doživljaja

Znanstveno područje: Područje društvenih znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Trgovina i turizam

Mentor: izv.prof.dr.sc. Aljoša Vitasović

Pula, rujan 2024.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Igor Rajković kandidat za prvostupnika poslovne ekonomije, smjer Turizam ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljeni način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorška prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, 11.9.2024. godine

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, Igor Rajković dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj Završni rad pod nazivom Sportski turizam u Istri koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 11.9.2024. godine

Potpis

UVOD	1
1. DEFINICIJA SPORTSKOG TURIZMA.....	2
1.1. Turizam sportskih događaja.....	2
1.2. Aktivni sportski turizam.....	2
1.3. Nostalgični sportski turizam.....	3
1.4. Povijesni razvoj sportskog turizma	3
2. Razvoj sportskog turizma	4
2.2. Rast u popularnosti	4
2.3. Ekonomske sile	5
2.4. Tehnološke inovacije	5
2.5. Promjene stavova i vrijednosti.....	6
3. Učinci sportskog turizma	6
3.1. Ekonomski učinci sportskog turizma.....	6
3.2. Socio-kulturni učinci sportskog turizma	7
3.2.1. Potencijalni pozitivni učinci.....	8
3.2.2. Potencijalni negativni učinci	8
3.3. Ekološki učinci sportskog turizma.....	8
4. SWOT analiza sportskog turizma	10
5. POLOŽAJ ISTARSKJE ŽUPANIJE.....	11
5.1. Površina i klima	12
5.2. Vodotoci, obala i reljef	12
6. Turistička ponuda u Istarskoj županiji.....	14
6.1. Sportski turizam.....	16
6.2. Gastro turizam.....	16
6.3. Nautički turizam.....	17
6.4. Kulturni turizam.....	17
6.5. Zdravstveni turizam	17

7. SPORTSKA TURISTIČKA PONUDA U ISTRI	18
7.1. Sportska turistička ponuda sjeverne Istre	19
7.1.1. ATP Croatia Open Umag	19
7.1.2. Biciklistička staza Parenzana.....	21
7.2. Sportska turistička ponuda središnje Istre	23
7.2.1. Zip-line i kanjoning u Pazinskoj jami	23
7.3. Sportska turistička ponuda južne Istre	25
7.3.1. Sportske aktivnosti na Rt Kamenjaku	25
7.3.2. Golf tereni na NP Brijuni.....	26
8. ZAKLJUČAK.....	28
POPIS LITERATURE.....	29
POPIS SLIKA	30
POPIS TABLICA	30
SAŽETAK.....	31
SUMMARY	31

UVOD

Sportski turizam predstavlja jednu od najdinamičnijih i najbrže rastućih grana turističke industrije, koja spaja ljubav prema sportu i želju za otkrivanjem novih destinacija. Kao specifična vrsta turizma, sportski turizam uključuje širok spektar aktivnosti, od sudjelovanja u sportskim događajima, preko aktivnog bavljenja sportom, do posjećivanja mjesta od povijesnog značaja za određene sportske discipline. Ovaj oblik turizma privlači milijune ljudi diljem svijeta, donoseći značajne ekonomske, socijalne i kulturne koristi destinacijama koje ga uspješno promoviraju.

Istarska županija, smještena na sjeverozapadnom dijelu Hrvatske, zahvaljujući svom prirodnom bogatstvu, povoljnim klimatskim uvjetima i razvijenoj turističkoj infrastrukturi, postala je jedna od vodećih regija u razvoju sportskog turizma u Hrvatskoj. Ova regija nudi raznolike sportske aktivnosti tijekom cijele godine, uključujući biciklizam, tenis, zip-line i druge adrenalinske sportove, čime privlači domaće i međunarodne turiste.

U radu se razmatra razvoj sportskog turizma kroz povijest, s posebnim naglaskom na ekonomske, socio-kulturne i ekološke učinke koji prate ovu vrstu turizma. Osim toga, provedena je SWOT analiza sportskog turizma, kojom su identificirane snage, slabosti, prilike i prijetnje u kontekstu Istarske županije. U završnom dijelu rada posebna pozornost posvećena je analizi turističke sportske ponude u različitim dijelovima Istre, pri čemu su detaljno opisane ključne atrakcije i događaji koji čine Istru prepoznatljivom destinacijom za sportski turizam. Korištene metode istraživanja u radu su metoda indukcije, SWOT i ostale analize te komparativna i deskriptivna metoda.

Cilj ovog rada je pružiti uvid u značaj sportskog turizma kao generatora ekonomskog rasta i društvenog razvoja u Istarskoj županiji te istaknuti potencijale za daljnji razvoj ove vrste turizma u regiji. Kroz analizu postojećih resursa i turističke ponude, rad nastoji identificirati mogućnosti za unapređenje i diversifikaciju sportsko-turističke ponude, kako bi Istra nastavila razvijati svoj status vodeće destinacije u ovom segmentu turizma.

1. DEFINICIJA SPORTSKOG TURIZMA

Sportski turizam je specifičan oblik turizma koji se odnosi na putovanja motivirana sportskim aktivnostima, promatranjem sportskih događaja ili posjetom sportskim atrakcijama. Ova vrsta turizma dobiva sve veći značaj u globalnoj turističkoj industriji zbog svoje sposobnosti da kombinira rekreaciju, avanturu i kulturno iskustvo. Općenito je poznato da postoje tri vrste sportskog turizma: turizam sportskih događaja, turizam aktivnog bavljenja sportom i nostalgичni turizam.

1.1. Turizam sportskih događaja

Turizam sportskih događaja uključuje značajne događaje kao što su Olimpijske igre i Svjetsko prvenstvo u nogometu. Zapravo, i Svjetsko prvenstvo 1994. i Olimpijske igre održane u Atlanti 1996. aktivno su promovirane kao turističke atrakcije. Tijekom priprema za Svjetsko prvenstvo 1994., procijenjeno je da će događaj privući 50 milijuna stranih posjetitelja u Sjedinjene Države koji bi potrošili 100 milijardi američkih dolara (Gibson, 1998.). Uz ove glavne značajne događaje, turniri pod pokroviteljstvom Ladies Professional Golf Association, World Tennis Association i NCAA Men's Basketball Tournament također su dio ovog sektora sportskog turizma koji se temelji na gledateljima. Slično tome, turizam povezan s profesionalnim sportskim timovima i sveučilišnim nogometom dio je ove vrste sportskog turizma. Često zanemaren primjer ovog oblika sportskog turizma su amaterski sportski događaji. Događaji kao što su državna prvenstva srednjih škola, nogometni turniri namijenjeni mladima i neprofitna sportska događanja u zajednici samo su neki od primjera.

1.2. Aktivni sportski turizam

Oni pojedinci koji putuju radi sudjelovanja u sportskim događajima čine kategoriju aktivnog sportskog turizma. Ovi participativni događaji mogu poprimiti različite oblike u raznim sportovima. Golf, vožnja kajakom, tenis, ribolov, vožnja motornim saonicama i surfanje samo su neki od primjera sportova zbog kojih ljudi putuju da bi sudjelovali u njima. Sudionici aktivnosti su oni pojedinci koji su amateri koji putuju kako bi

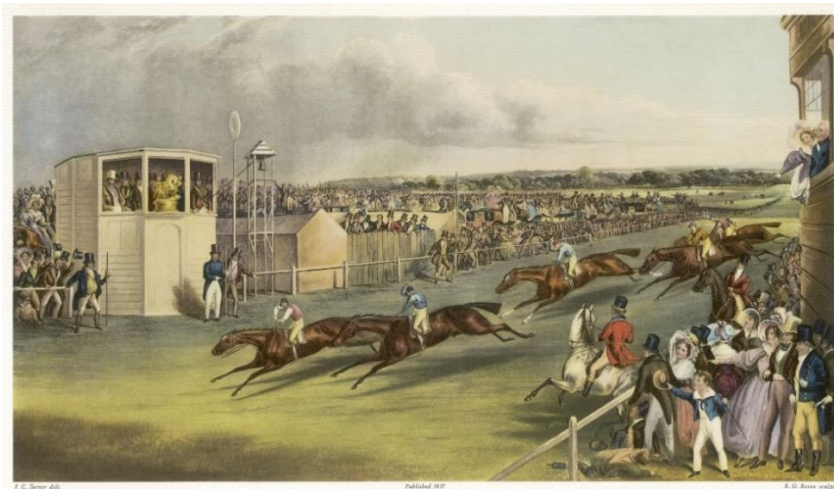
sudjelovali na natjecanjima u svom odabranom sportu, dok su hobisti oni pojedinci koji se bave sportom povezanim putovanjem kao oblikom slobodnog vremena.

1.3. Nostalgični sportski turizam

Nostalgični sportski turizam uključuje putovanje do poznatih sportskih atrakcija. Posjeti raznim sportskim dvoranama slavnih, kao što su košarkaška kuća slavnih u Springfieldu, Tennessee i Baseball Hall of Fame u Cooperstownu, Camp Nou, dobri su primjeri ovih sportskih ustanova. Nadalje, sportski muzeji kao što je NASCAR muzej u Charlotteu u Sjevernoj Karolini, i poznata sportska mjesta kao što je Lambeau Field u Green Bayu u Wisconsinu spadaju u ovu kategoriju.

1.4. Povijesni razvoj sportskog turizma

Međunarodni turizam se počinje razvijati u periodu od 1970.-1850. god., dakle pojavom industrijske revolucije (Gržinić, 2019). Povijest sportskog turizma seže daleko u prošlost, no značajan razvoj počinje u 19. stoljeću s industrijskom revolucijom koja je omogućila brži i lakši prijevoz. Prvi oblici organiziranog sportskog turizma pojavili su se u Engleskoj, gdje su se održavale sportske igre i natjecanja, kao što su veslačke utrke na rijeci Temzi i konjske utrke u Ascotu. Razvojem željezničke mreže i povećanjem slobodnog vremena među srednjom klasom, sportski turizam je postao sve popularniji.

Slika 1: **Konjske utrke u Ascotu**, Izvor: *The History Of Ascot Racecourse*, Dostupno na: <https://www.ascot.com/history-timeline> (pristupljeno 30.7.2024.)

Sport i turizam ne samo da su postali dvije najzastupljenije međunarodne društvene aktivnosti 20. stoljeća, već su se također asimilirali u našu globalnu kulturu. Nositelji tih dviju pojava u pravilu su isti subjekti. Jasno je da se broj putovanja u inozemstvo stalno povećava i to znatnim stopama; zemljopisna rasprostranjenost i broj putovanja povezanih sa sportom eksponencijalno raste i oni se pojavljuju kao jedna od turističkih grana s najbržim stopama rasta, s procijenjenom godišnjom stopom rasta od otprilike 10%. Smatra se da sport čini 25% svih prihoda povezanih s turizmom, prema istraživanju koje je proveo Sjevernoamerički kongres turističkih ureda. Prema izračunima drugog istraživanja, sport izravno sudjeluje s 32% u turizmu (Bartoluci i sur., 2007., str. 11). Sport i turizam su komplementarni dijelovi „biznisa“ slobodnog vremena. Trendove u razvoju turizma moguće je generalizirati i povezati sa svjetskim trendovima u razvoju sportskog turizma (Bartoluci i sur., 2007, str. 12) jer su turizam i sport međusobno ovisni fenomeni s brojnim područjima od zajedničkog interesa (De Villiers, 2001).

2. Razvoj sportskog turizma

2.2. Rast u popularnosti

Nekoliko je čimbenika pridonijelo povećanju popularnosti sportskog turizma. Glavni čimbenici koji su pridonijeli ovom rastu su:

1. Ekonomske sile
2. Tehnološke inovacije
3. Promjene stavova i vrijednosti

2.3. Ekonomske sile

Kako bi se ljudi mogli baviti bilo kojim oblikom sportskog turizma potrebno je posjedovati odgovarajuću količinu novca. Bogatstvo današnjih obitelji poraslo je na nove visine, uglavnom zbog velikih promjena u vrsti poslova na kojima su ljudi zaposleni, kao i načinu na koji ljudi rade. Slično tome, ljudi bilježe povećanje količine slobodnog vremena dostupnog za aktivnosti sportskog turizma. Općenito, broj sati na poslu znatno se smanjio tijekom prošlog stoljeća, posebice kako se broj praznika povećao, a poboljšanja u tehnologiji dovela su do više raspoloživog vremena za mnoge ljude. U konačnici, za većinu zapadnih društava ekonomske promjene u novijoj povijesti povećale su količinu vremena i novca dostupnog pojedincima i motivirale ih da se uključe u aktivnosti sportskog turizma.

2.4. Tehnološke inovacije

Nedavne inovacije u tehnologiji jednako su važne u omogućavanju širenja sportskog turizma na širi sloj stanovništva. Najbolji primjer ove nove tehnologije ilustriraju nove metode u transportu. S izumom automobila i putovanja zrakoplovom u prošlom stoljeću, pojedinci su se mogli seliti na različita mjesta kako bi sudjelovali u ovim sportskim turističkim aktivnostima. Nadalje, stvaranjem ovih novih metoda prijevoza, ljudi su počeli zahtijevati smještaj daleko od svojih domova. To je dovelo do masovnog razvoja brojnih hotela, gostionica i motela. Uz presudnu ulogu prijevoza i smještaja u sve većoj popularnosti sportskog turizma, razvoju su pomogle i nove inovacije u medijskoj tehnologiji. Tisak, radio, a zatim i televizija popularizirali su osobito gledanje sporta. Na kraju, razvoju i popularizaciji sporta pridonijele su i inovacije u proizvodnji sportske opreme. Zbog širokog raspona tehnoloških inovacija, otvaranje putovanja i privlačnost sporta uvelike su porasli, što je omogućilo brzo širenje sportskog turizma. Točnije, povećani pristup, proširena dostupnost i jednostavnost sudjelovanja pridonijeli su povećanom porastu popularnosti sportskog turizma.

2.5. Promjene stavova i vrijednosti

Opće je poznato da je u zapadnim društvima došlo do pomaka s vrijednosti radne etike na vrijednosti koje naglašavaju dokolicu, hedonizam i samoostvarenje. Proizlazeći iz ove promjene, sport i sportske vrijednosti općenito imaju veći društveni utjecaj nego prije. Očit primjer ovog utjecaja je kako je sportska odjeća postala moderna u nesportskom kontekstu. Kao ilustracija ove promjene, došlo je do brzog rasta komercijalnih fitness klinika koje se obraćaju potrošačima čije su vrijednosti više hedonističke, individualističke i kozmetičke od većine članova organiziranih sportskih klubova. Iako postignuća i natjecanje ostaju značajni za neke, drugi te karakteristike vide kao manje poželjne i jednostavno se žele baviti sportskom aktivnošću radi nje same. Ova tendencija smanjila je prepreku sudjelovanju u sportu jer ljudi koji su prije smatrali da sport nije za njih sada nastoje sudjelovati samostalno na vlastitoj razini.

3. Učinci sportskog turizma

Industrija sportskog turizma ima nekoliko učinaka, iako prvenstveno prodire u gospodarska, ekološka i kulturna područja.

3.1. Ekonomski učinci sportskog turizma

Velik dio istraživanja o turistima na sportskim događajima usredotočen je na njihov ekonomski utjecaj na zajednicu domaćina, iako je mjerenje preferencija potrošnje težak pothvat. Ekonomski učinak turizma jedno je od najviše istraženih, ali najmanje shvaćenih područja turizma. Sport i turizam uvelike doprinose globalnom gospodarstvu i postali su element u oružju političara, planera i ekonomista koji žele regenerirati lokalna gospodarstva. Kao kombinacija to dvoje, sportski turizam ima značajan ekonomski učinak.

Međutim, točan učinak sportskog turizma teško je kvantificirati. Dostupnost podataka i istraživanja zaostaju za tržištem i teško je izmjeriti ukupnu vrijednost sportskog turizma. Osim toga, industrija je toliko ekspanzivna da je uzrokovala probleme praktičarima i akademikima u određivanju točne brojke. Osim ekonomskih učinaka, organizatori događaja trebali bi biti svjesni i drugih mogućih učinaka. Neki istraživači

sugeriraju da organizatori događaja usvoje konzervativnu procjenu potencijalne dobiti (ekonomskog učinka) od događaja, budući da se troškovi organizacije događaja često podcjenjuju. Sve veći broj istraživanja pokazuje da postoje i pozitivni i negativni utjecaji na zajednicu domaćina, posebno na nacionalnoj i međunarodnoj razini.

Sportski turizam se mora smatrati sektorom od određenog značaja u gospodarstvu mnogih zemalja. Ipak, ekonomske koristi koje se mogu pripisati sportskom turizmu moraju se kompenzirati s uključenim troškovima, a oni nisu ograničeni na financijske troškove.

Često se previše naglašava ekonomski učinak nekog događaja i ne može se točno izmjeriti, dok se potencijalni negativni učinak na kvalitetu života stanovnika niti ne razmatra. Sve koristi moraju se promatrati u kontekstu uključenih kulturnih i ekoloških utjecaja. Ako se sportski turizam razvija radi ekonomske dobiti bez obzira na njegove druge učinke, postoji vrlo realna opasnost da će njegovi stvarni troškovi uvelike premašiti njegovu ekonomsku vrijednost. Događaji i njihovi namjenski sadržaji, od lokalnih do globalnih, mogu ostaviti dugove, premjestiti domove i radna mjesta i oštetiti okoliš, ali također mogu stvoriti brojna radna mjesta i znatan prihod.

3.2. Socio-kulturni učinci sportskog turizma

Sportski turizam neizbježno utječe na više čimbenika; turisti svojom prisutnošću utječu na populaciju domaćina i, barem u nekim aspektima, domaćini utječu na svoje posjetitelje. Trend povećanja sportskih turističkih iskustava i pružanja istih u dalekim, često vrlo različitim kulturama jednostavno povećava važnost bavljenja potencijalnim pozitivnim i negativnim sociokulturnim učincima sportskog turizma.

3.2.1. Potencijalni pozitivni učinci

Sportski turizam može ojačati nacionalnu baštinu, identitet i duh zajednice jer se lokalno stanovništvo udružuje kako bi promoviralo svoju kulturu. Osim toga, pruža sredstvo putem kojeg posjetitelji mogu upoznati strane ljude i njihovu kulturu, potičući dublje razumijevanje i uvažavanje između različitih zajednica. Nadalje, sportski turizam može potaknuti regeneraciju i očuvanje kulturnih tradicija, osiguravajući da se ta bogata baština održava i slavi za buduće generacije.

3.2.2. Potencijalni negativni učinci

Privlačnost profitabilnijih sportskih turističkih mogućnosti zapošljavanja može narušiti tradicionalne zajednice i nepovoljno utjecati na ravnotežu lokalnog gospodarstva. Osim toga, sportski turizam može doprinijeti gubitku kulturnog identiteta i baštine, kao i donijeti izmjene kulturnih iskustava kako bi se prilagodio turizmu. Ovaj sektor također može dovesti do nereda na događajima, a pretjerano nasilje može biti povezano sa sportskim turizmom. Štoviše, sportski turizam može pridonijeti napetostima između domaćina i posjetitelja, dodatno komplicirajući dinamiku unutar lokalnih zajednica.

3.3. Ekološki učinci sportskog turizma

Pitanje utjecaja sportskog turizma na prirodne resurse postaje sve aktualnije kako raste popularnost ove vrste odmora. Različiti aspekti sportova na otvorenom mogu oštetiti okoliš. Negativan utjecaj prije svega mogu imati same aktivnosti i sportaši:

- Brdski biciklisti mogu oštetiti biljke i tlo
- Buka i svjetlost glisera i reli automobila mogu potjerati životinje
- Kampisti, planinari i nautičari mogu bacati smeće u parkove i potoke
- Sidra i ronionci mogu oštetiti podvodne koralje

Nadalje, tu je korištenje zemljišta, netaknute površine, za infrastrukturu i pripremu područja za sportske turističke aktivnosti, kao što je izgradnja skijaških staza i golf terena.

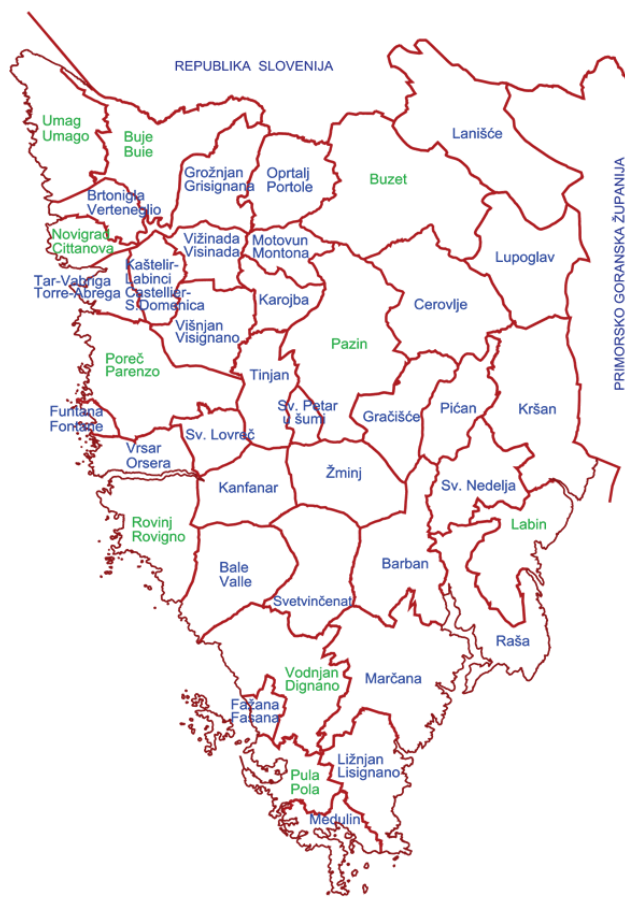
To često rezultira većom dostupnošću nekadašnjih netaknutih područja. Drugi aspekt je oprema potrebna za bavljenje sportom. Konstrukcija, kao i korištenje i održavanje ove opreme (npr. brodovi) mogu uzrokovati neugodnosti i štetu za okoliš. Osim toga, postoji potrošnja energije i onečišćenje vozila koja prevoze sudionike sportova na otvorenom do i od njihovih aktivnosti. Periferne aktivnosti kao što su parkiranje automobila te jedenje i piće nakon ili tijekom glavnih aktivnosti značajno povećavaju pritisak na okoliš, što često rezultira potrebom za dodatnom infrastrukturom, prometnim objektima i uslugama. Konačno, društveni sukobi između ljubitelja rekreacije i lokalnog stanovništva te između različitih sportskih skupina mogu imati negativne učinke na okoliš koncentriranjem pritiska na određena područja.

4. SWOT analiza sportskog turizma

Snage	Slabosti
<p>Ross (2001) navodi da je sportski turizam sposoban ojačati i ujediniti lokalno stanovništvo te promovirati njihovu kulturu. Stoga je jedna od njegovih glavnih prednosti to što jača nacionalnu baštinu, identitet i duh zajednice. Sportski turizam je glavni kreator zapošljavanja, Sajjadi (2012) navodi da jedan turist stvara oko 6 do 7 radnih mjesta.</p>	<p>Problemi sa smećem koje donose sportski turisti: Liu et'al (2007.) govori kako veliki broj sportskih turista posjećuje Kenting vikendom i praznicima, a sa sobom donose mnogo smeća koje uzrokuje velike probleme lokalnom stanovništvu. To sugerira da će čak i na velikim sportskim događajima kao što je FIFA Svjetsko prvenstvo turisti donijeti mnogo smeća u zemlju domaćina.</p>
Prilike	Prijetnje
<p>Poboljšanje rekreacijskih područja na otvorenom: Vlade i privatne tvrtke mogu iskoristiti prirodne resurse i geografske uvjete svoje destinacije stvaranjem boljih i učinkovitijih sportskih objekata na otvorenom. Liu et'al (2007.) dao je primjer s Kentingom za koji je rekao da je okružen oceanima i posjeduje nacionalne parkove i da ih vlada može koristiti za poboljšanje i izgradnju više i boljih rekreacijskih mjesta i javnih objekata.</p>	<p>Utjecaj na prirodni okoliš: Liu et'al (2007.) sugerira da određene aktivnosti sportskog turizma kao što su ronjenje s disalicom i mehanizirane aktivnosti kao što je Jet Ski, mogu premašiti nosivi kapacitet i mogu dovesti do oštećenja lokalnog prirodnog okoliša. S društveno-kulturnog pogleda, turizam u pretjeranim količinama isto tako može potaknuti antagonizam domaćeg stanovništva prema turistima.</p>

5. POLOŽAJ ISTARSKE ŽUPANIJE

Istra je najveći poluotok Jadranskog mora smješten u njegovom sjeveroistočnom dijelu. To je područje koje je iz tri smjera okruženo morem i dijele ga tri zemlje: Italija, Slovenija, na sjeverozapadnom dijelu poluotoka i Hrvatska kojoj pripada 90% ukupne površine poluotoka ili njegov zapadni dio. Skoro cijeli dio hrvatskog dijela poluotoka nalazi se u Istarskoj županiji i predstavlja oko 5% ukupne površine Republike Hrvatske. Nalazi se na pola puta između ekvatora i sjevernog pola i predstavlja most koji povezuje srednjoeuropski kontinentalni prostor s mediteranskim. Osnovna komparativna prednost razvoja turizma Istarskog poluotoka nalazi se u njegovom povoljnom geografskom položaju. Naime, uz odgovarajuće prometne veze ona predstavlja najbliži izlaz na toplo more za područje Srednje Europe. Ova blizina emitivnih centara predstavlja izuzetnu prednost za položaj Istre s obzirom na činjenicu kako preko 70% međunarodnih turista dolazi u Hrvatsku automobilom.

Slika 2 : Općine Istarske županije, Izvor: Službena stranica Istarske županije, Dostupno na: <https://www.zpuiz.hr/hr/podsietovi/zavod-za-prostorno-uredenje-istarske-zupanije/prostorni-planovi/administrativne-granice-gradova-i-opcina/> (Pristupljeno: 8.8.2024)

5.1. Površina i klima

Istra zauzima površinu od 3.476 km². Područje dijele tri države: Hrvatska, Slovenija i Italija. Mali dio Istre, tek sjeverna strana Miljskoga poluotoka, pripada Italiji. Slovenska obala s Koparskim zaljevom i dijelom Piranskoga zaljeva do ušća rijeke Dragonje dio je Slovenije. Najveći dio, ili 3130 km², pripada Republici Hrvatskoj. Većina hrvatskog dijela poluotoka nalazi se u Istarskoj županiji - 2820 km², što je 4,98% od ukupne površine Republike Hrvatske. Ostali dio administrativno-teritorijalno pripada Primorsko-goranskog županiji.

Priobalno područje karakterizira mediteranska klima koja se postupno mijenja prema unutrašnjosti gdje prelazi u kontinentalnu. Prosječna godišnja temperatura duž sjevernog dijela obale iznosi oko 14°C, a na južnom području i otocima 16°C. Prosječna relativna vlažnost kreće se od 45% do 75% (Ban, 2001:12), što je povoljno s obzirom da tek relativna vlažnost zraka iznad 70% onemogućuje apsorpciju vlage, te otežava čovjekove svakodnevne aktivnosti. Ovo je osobito važno za provođenje sportsko-rekreacijskih aktivnosti.

Količina padalina povećava se od zapadne obale prema unutrašnjosti. Karakteristični vjetrovi su bura, jugo i maestral. Bura puše od sjevera prema jugu i donosi suho i vedro vrijeme. Topli vjetar jugo donosi kišu, a blagi maestral puše ljeti s mora prema kopnu. Temperatura mora najniža je u ožujku kada se kreće između 9 i 11° C, a s 24° C najviša u kolovozu. Zaleđivanje obalnog ruba u malim i plitkim uvalama vrlo je rijetka pojava.

5.2. Vodotoci, obala i reljef

Zbog nepropusnih flišnih naslaga, Istri ne fali vode. Najznačajniji površinski vodotoci na području Istarske županije su Mirna, Raša, Boljunčica, Dragonja, te ponornica Pazinčica. U vodoopskrbnom smislu značajnu funkciju imaju površinske akumulacije jezero Butoniga i rječica Boljunčica. Mirna je najduža i vodom najbogatija istarska rijeka. Duga je 53 km, izvire kod Buzeta, a utječe u Jadransko more blizu Novigrada. Rijeka Raša duga je 23 km, izvire u Čepićkom polju, a utječe u Raški zaljev. Porječje rijeke Raša je vrlo složeno - gornji dio, koji se naziva Boljunčica, naglo skreće s Čepićkog polja prema zapadu i sjedinjuje se s Rašom, nastavljajući uskom dolinom prema moru. U produženju Boljunčice je dug Plominski zaljev. Analogno drugim

tekućicama Pazinski je potok u prvoj fazi otjecao prema Limskoj dragi, usijecajući složenu dolinu - u flišnim naslagama širu i otvoreniju, a kroz vapnence uzak kanjon. Duž pukotina u vapnencima otvoren je ponor Pazinske jame.

Dužina istarske obale, zajedno s otocima i otočićima iznosi 539 kilometara. Zapadna je obala Istre razvedenija, i duga, zajedno s otocima, 327 kilometara. Istočna je obala, zajedno s otočićima, duga 212 kilometara. Temperatura mora najniža je u ožujku kada se kreće između 9 i 11°C, a najviša u kolovozu s 24°C. More je u ovom području manje dubine nego na južnom Jadranu stoga se prije zagrije, pa i sezona započinje ranije. ako temperatura mora ljeti nije visoka, pogoduje raznim sportskim i sportsko-rekreacijskim aktivnostima na moru. I ostale su karakteristike mora takve da omogućuju razvoj brojnih sportskih i sportsko-rekreacijskih aktivnosti i to na moru, ali i u moru, poput jedrenja, ribolova, ronjenja, skijanja na vodi, jedrenja na dasci i brojnih drugih atrakcija. Jedna od popularnijih aktivnosti je ronjenje koje je zbog temperatura mora moguće praktično tijekom cijele godine te ne čudi što u Istri ima preko 40 ronilačkih centara.

Glavnina je istarske obale na krškom i vapnenačkom zemljištu. Potapanjem krških udubina nastali su specifični i razgranati zaljevi, kao pulska luka, medulinski zaljev, primorje Rovinja, Poreča i sl. Izdvojene vapnenačke uzvisine zaostale se kao otoci. Obala je dobro razvijena s mnogo uvala, dubljih zaljeva, te riječnih ušća. Osim niza manjih otočića pred obalom od Poreča do Rovinja, na jugu se izdvaja Brijunsko otočje.

Blago valoviti reljefni oblici uzdižu se prema središnjem dijelu poluotoka, da bi na sjeveroistoku, na planinskom masivu Ćićarije i Učke dostigli najviše točku - vrh Vojak 1396 metara (nalazi se u Primorsko-goranskoj županiji).

Prema geološkoj i geomorfološkoj strukturi istarski se poluotok dijeli na tri sasvim različita područja. Brdoviti sjeverni i sjeveroistočni rub poluotoka, zbog svog oskudnog biljnog pokrova i ogoljelih kraških površina poznat je kao Bijela Istra. Jugozapadno od Bijele Istre pruža se prostor koji je morfološki znatno bogatiji. To su niža pobrđa fliša, koji se sastoji od nepropusnih lapora, gline i pješčenjaka, pa odatle i naziv Siva Istra.

Vapnenačku zaravan uz morsku obalu, pokrivenu zemljom crvenicom, nazivamo Crvenom Istrom.

6. Turistička ponuda u Istarskoj županiji

Opće poznato je kako Istra ima široku turističku ponudu koja zadovoljava potrebe skoro svih vrsta turista. Kao jedna od najrazvijenijih regija u Hrvatskoj, Istra nudi širok spektar turističkih ponuda i usluga koje privlače turiste različitih karakterisitka i interesa. Prije nego što krenemo u analizu konkretne turističke ponude Istarske županije, bilo bi korisno napraviti uvod koji daje kontekst o količini dolazaka i noćenja turista. Ukratko ćemo se osvrnuti na navedenu tablicu:

			2020	2021	2022	2023	2024
			Ukupno	Ukupno	Ukupno	Ukupno	Ukupno
ISTARSKA	VI	Dolasci	252.713	419.531	801.246	766.331	736.286
		Noćenja	1.223.413	2.251.431	4.623.975	4.532.240	3.964.306
	VII	Dolasci	580.209	936.690	1.105.895	1.134.303
		Noćenja	4.130.038	6.143.837	7.406.699	7.324.626
	VIII	Dolasci	606.619	1.081.692	1.115.082	1.123.499
		Noćenja	4.479.476	8.042.936	8.310.783	8.121.016
	IX	Dolasci	125.901	479.894	525.924	598.650
		Noćenja	1.045.492	3.537.441	3.621.051	3.692.414

Tablica 1 Dolasci i noćenja domaćih i stranih turista u Istri, 6.-9. mj, Izvor: Državni zavod za statistiku, Dostupno na: https://web.dzs.hr/PXWeb/Table.aspx?layout=tableViewLayout2&px_tableid=BS_TU12.px&px_path=Turizam__Dolasci%20i%20no%20c4%20 (13.8.2024.)

Tablica prikazuje podatke o dolascima i noćenjima turista u Istarskoj županiji tijekom ljetnih mjeseci (lipanj, srpanj, kolovoz i rujan) od 2020. do 2024. godine. Hotelska je industrija bila veoma potresena „zaključavanjem“ (lockdown), zatvaranjem javnih i komercijalnih sadržaja i usluga tijekom 2020. i kriznim terminima 2021 godine (Gržinić, 2024.). Ovi podaci jasno pokazuju kako se turizam u Istri postupno oporavljao od posljedica pandemije COVID-19, a u nekim mjesecima postigao čak i bolje rezultate nego prije pandemije.

Godine 2020., koja je bila obilježena pandemijom, bilježi se značajan pad u dolascima i noćenjima. Ipak, već 2021. dolazi do snažnog porasta, što ukazuje na povratak povjerenja turista i oporavak sektora. Taj se trend nastavlja i u 2022., kada broj dolazaka i noćenja dostiže vrhunac.

U 2023. i 2024. godini primjećuje se blaga stabilizacija, odnosno lagani pad u odnosu na 2022., no brojke ostaju visoke, što ukazuje na održivost i stabilnost turističke ponude Istre. Posebno je zanimljivo analizirati trendove za pojedine mjesec:

- **Lipanj (VI)** pokazuje značajan rast u broju dolazaka i noćenja od 2020. do 2022. godine, uz blagi pad u 2023. i 2024. godini, no brojke i dalje ostaju vrlo visoke, što sugerira uspješan početak turističke sezone.
- **Srpanj (VII)** bilježi stalan rast u broju dolazaka i noćenja do 2022. godine, s blagim stabiliziranjem u 2023. godini, što ukazuje na visoku popularnost ovog mjeseca među turistima i maksimalnu iskoristivost kapaciteta.
- **Kolovoz (VIII)** je najjači turistički mjesec, s rekordnim brojem dolazaka i noćenja u 2021. i 2022. godini. U 2023. godini dolazi do stabilizacije, što može biti rezultat zasićenosti kapaciteta ili promjene u navikama putovanja.
- **Rujan (IX)** pokazuje konstantan rast, što ukazuje na produženje turističke sezone i sve veću popularnost putovanja izvan glavne sezone. To može biti rezultat povoljnijih cijena, manje gužve i ugodnijih vremenskih uvjeta.

Ovi podaci pokazuju otpornost i atraktivnost Istre kao turističke destinacije. Istra se uspješno pozicionirala kao jedno od vodećih turističkih područja u Hrvatskoj, a trendovi

produženja sezone i stabilne brojke posjetitelja ukazuju na blagi rast i budući uspjeh. Očekuje se da će Istra nastaviti privlačiti velik broj turista i u narednim godinama, uz moguće daljnje širenje turističke ponude i produženje sezone.

Kao što je prije spomenuto Istra ima širok spektar ponude, to jest može zadovoljiti interese većine turista. S tim da su ipak neke vrste turizma razvijenije i čine Istru prepoznatljivom u tim segmentima, fokusirat ćemo se na njih.

6.1. Sportski turizam

Istra pruža brojne mogućnosti za sportski turizam, s ponudom aktivnosti prilagođenih različitim razinama iskustva i interesa. Biciklistička staza Parenzana se proteže kroz regiju, slijedeći stari željeznički pravac i nudi slikovite poglede na krajolik, uključujući vinograde, maslinike i srednjovjekovne gradove. Planinari mogu istraživati Učku, planinski masiv koji nudi staze različitih težina i omogućava panoramske poglede na Istru i Kvarnerski zaliv. Osim toga, Motovun je poznat po svojoj avanturističkoj ponudi, uključujući zip-lining i druge ekstremne sportove, pružajući dodatne izazove za aktivne posjetitelje.

6.2. Gastro turizam

Istra se ističe bogatom gastronomskom ponudom koja uključuje specijalitete temeljene na lokalnim sastojcima i tradiciji. Restoran "Monte" u Rijeci nudi sofisticiranu interpretaciju istarskih jela, s naglaskom na lokalne namirnice i inovativne tehnike kuhanja. U Konobi "Tomaž" u Brtonigli, posjetitelji mogu uživati u tradicionalnim istarskim jelima poput pašte s tartufima, koja je specifična za ovu regiju, kao i u svježim morskim plodovima. Vinograd "Kabola" pruža mogućnost degustacije vina te uvid u proces vinogradarstva i vinske proizvodnje, dodatno obogaćujući gastro iskustvo posjetitelja.

6.3. Nautički turizam

Nautički turizam u Istri nudi raznovrsne opcije za ljubitelje plovitve i istraživanje obale. Marina Veruda u Puli predstavlja značajnu marinu koja nudi moderne sadržaje i usluge za različite vrste plovila, uključujući jahte i čamce. Čarter kompanija "Navigare Yachting" omogućava najam brodova i jedrilica za različite dužine plovitvi, pružajući mogućnost istraživanja obale i obližnjih otoka. Uvala Stiniva u blizini Rovinja, poznata po svojoj netaknutoj prirodi i skrivenim plažama, popularno je odredište za nautičare koji traže mir i privatnost.

6.4. Kulturni turizam

Kulturna ponuda Istre uključuje raznolike povijesne i kulturne znamenitosti. Arena u Puli je rimski amfiteatar iz 1. stoljeća koji predstavlja jedan od najbolje očuvanih antičkih spomenika u Europi. Euphrasiusova bazilika u Poreču, uključena u UNESCO-ovu svjetsku baštinu, poznata je po svojim ranokršćanskim mozaicima i arhitekturi koja odražava povijest regije. Rovinjski muzej nudi zbirke umjetničkih djela i arheoloških nalaza koji ilustriraju kulturnu i povijesnu baštinu Istre, uključujući artefakte iz različitih povijesnih perioda. Primjeri kreativnog kulturnog turizma prepoznaju se na međunarodnoj razini (npr. Burning Man; Nevada, Gospodar prstenova; Hobbit – Novi Zeland), europskoj razini (npr. Advent; Beč; Oktoberfest: Minhen), nacionalnoj razini (npr. Špancir fest; Varaždin), i onoj regionalnoj razini (npr. Dani antike; Pula) i zahtijevaju kvalitetne medijatore. Potreba za istima raste razvojem turističkih potencijala (Gržinić, 2018).

6.5. Zdravstveni turizam

Još u stara vremena, kada se ide u daleku povijest turizma, spominje se kako su na Polonezu pronađeni ostaci lječilišta koja je imala 120 soba za goste, a ostaci datiraju iz 1800. godine pr. Kr. (Škoro, 2018). Istra nudi raznovrsne wellness i zdravstvene usluge koje pridonose zdravlju i opuštanju. Terme Sveti Martin pružaju brojne spa i wellness tretmane, uključujući termalne bazene i razne vrste masaža, usmjerene na poboljšanje fizičkog i mentalnog zdravlja. Istarski Resort "Meneghetti" u Balama nudi luksuzne wellness usluge, uključujući tretmane koji koriste prirodne resurse regije.

7. SPORTSKA TURISTIČKA PONUDA U ISTRI

Istarska županija predstavlja jednu od vodećih turističkih destinacija u Hrvatskoj, s bogatom ponudom selektivnih oblika turizma koji privlače posjetitelje tijekom cijele godine. Među njima, sportski turizam zauzima značajno mjesto, pružajući brojne mogućnosti za rekreaciju i aktivan odmor. Prema Bartoluci i suradnicima (2007), sport i rekreacija postali su ključni elementi turističke ponude, često služeći kao glavni motiv za odabir određene destinacije. U kontekstu suvremenog života, gdje je ubrzani ritam svakodnevice postao normom, potreba za aktivnim odmorom postala je neophodna. Turističke destinacije koje nude raznovrsne sportsko-rekreativne aktivnosti postaju sve privlačnije, omogućujući turistima da poboljšaju svoje fizičke sposobnosti dok uživaju u odmoru.

Istra je regija koju karakteriziraju izvanredni prirodnim uvjeti za razvoj sportskog turizma, a ponuda sportskih aktivnosti u županiji izuzetno je raznolika. Od tradicionalnih sportova poput tenisa i nogometa, preko biciklizma i pješačkih staza, pa sve do adrenalinskih sportova kao što su paragliding i sportsko penjanje, Istra pruža mogućnosti za sve vrste sportaša i rekreativaca. Ova regija postala je prepoznatljiva po brojnim natjecanjima i događanjima koja se odvijaju gotovo cijele godine, što dodatno potiče razvoj sportskog turizma.

Razvoj sportske infrastrukture u Istarskoj županiji također igra ključnu ulogu u jačanju sportske ponude. Mnogi hoteli i turistički kompleksi prepoznali su važnost sporta u turističkoj ponudi te su izgradili suvremene sportske terene i objekte. Mjesta poput Medulina i Umaga izdvajaju se po tome što nude visoko kvalitetne terene za pripreme sportskih ekipa, čime dodatno privlače sportske turiste.

Osim formalnih turističkih ponuda, Istra je bogata skrivenim mjestima koja nisu uvijek istaknuta u turističkim vodičima. Mještani i lokalni vodiči često znaju za manje poznata mjesta i aktivnosti koje pružaju jedinstveno iskustvo posjetiteljima. Od neotkrivenih staza do skrivenih lokacija za ronjenje ili surfanje, ovakva mjesta pružaju poseban doživljaj svakom turistu koji traži nešto izvan uobičajenih turističkih ruta. Interakcija s lokalnim stanovništvom može otkriti takva mjesta, obogaćujući turističko iskustvo.

7.1. Sportska turistička ponuda sjeverne Istre

7.1.1. ATP Croatia Open Umag

Slika 3 Croatia Open Umag, Izvor: ATP Tour, Dostupno na: <https://www.atptour.com/en/tournaments/umag/439/overview> (Pristupljeno: 19.8.2024.)

ATP Croatia Open Umag predstavlja jedan od najvažnijih i najprestižnijih teniskih turnira u Hrvatskoj koji se održava u obalnom gradu Umagu, smještenom na zapadnoj obali Istre. Ovaj turnir, koji je dio ATP World Tour 250 serije, privlači vrhunske svjetske tenisače i ljubitelje tenisa iz cijelog svijeta, te se ističe kao značajan sportski događaj u regionalnom i međunarodnom kalendaru.

ATP Croatia Open Umag osnovan je 1990. godine, čime se svrstava među najstarije teniske turnire u regiji. Od svog osnutka, turnir je stekao reputaciju ne samo kao važan događaj za profesionalne igrače, već i kao značajna destinacija za ljubitelje tenisa. Smješten u sportskom kompleksu uz obalu Jadranskog mora, turnir nudi kombinaciju vrhunskog tenisa i mediteranskog okruženja.

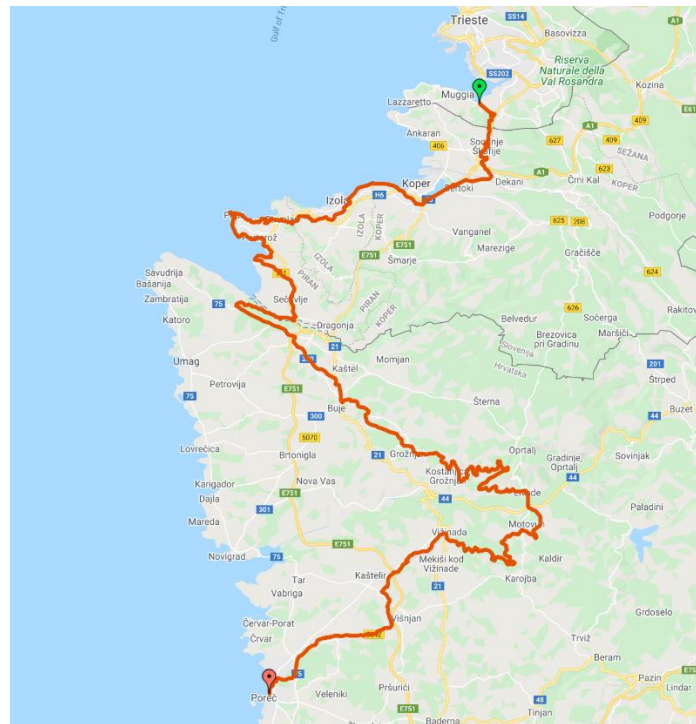
Turnir se održava na teniskim terenima kluba Stella Maris, koji se nalazi u neposrednoj blizini plaže. Kompleks nudi izvrsne uvjete za igru, uključujući moderne terene i

vrhunske prateće sadržaje. Gledatelji imaju priliku uživati u uzbudljivim mečevima uz pogled na more, što dodatno obogaćuje iskustvo turnira.

ATP Croatia Open Umag je turnir koji se igra na zemljanoj podlozi, specifično odabranoj kako bi se osigurali optimalni uvjeti za igrače. Tijekom tjedna turnira, posjetitelji mogu svjedočiti visokom intenzitetu mečeva, dok se natječu neki od najboljih tenisača svijeta. Turnir uključuje kako pojedinačno, tako i parove natjecanja, pružajući širok spektar vrhunskih teniskih susreta.

Osim što predstavlja značajnu sportsku atrakciju, ATP Croatia Open Umag također ima važan ekonomski i turistički utjecaj na regiju. Događaj privlači veliki broj posjetitelja, što značajno doprinosi lokalnom gospodarstvu kroz turizam i ugostiteljstvo. Tijekom turnira, Umag postaje glavna atrakcija teniskog svijeta, što dodatno potiče interes za ovaj dio Hrvatske.

7.1.2. Biciklistička staza Parenzana

Slika 4 Biciklistička staza Parenzana, Izvor: Rolling Existence Dostupno na: <https://www.rollingexistence.com/routes/cycling-the-parenzana-trail/> (Pristupljeno: 19.8.20024.)

Biciklistička staza Parenzana predstavlja jednu od najvažnijih i najprepoznatljivijih biciklističkih ruta u Istri i širem mediteranskom području. Ova povijesna staza, koja se proteže kroz zapadni dio Hrvatske, značajna je ne samo zbog svoje kulturne i povijesne vrijednosti, već i zbog svog doprinosa sportskom turizmu i očuvanju prirodne baštine

Parenzana je izvorno bila željeznička pruga koja je povezana središnjim dijelom Istre s obalom, te je služila kao ključna prometnica između Poreča i Trsta od 1902. do 1935. godine. Nakon povlačenja željeznice, staza je, u svojoj novoj funkciji, preuređena u biciklističku i pješačku rutu. Danas, Parenzana služi kao simbol industrijske povijesti regije i kao važno sredstvo za očuvanje kulturne baštine.

Duljina biciklističke staze Parenzana iznosi približno 123 kilometra i proteže se od Poreča na obali Jadranskog mora do Trsta u Italiji. Staza prolazi kroz raznolike pejzaže, uključujući vinograde, šume, brežuljke i mali gradove poput Motovuna i Višnjana. Infrastruktura staze uključuje obnovljene dijelove nekadašnje željeznice,

mostove i tunele, što biciklistima omogućuje jedinstveno iskustvo kroz kulturne i prirodne znamenitosti regije.

Parenzana je postala ključna atrakcija za bicikliste i pješake zbog svoje povijesne vrijednosti i scenografske ljepote. Kao biciklistička ruta, staza nudi različite težinske razine i mogućnosti za sve vrste biciklista, od rekreativaca do profesionalaca. Zbog svoje povezanosti s lokalnim zajednicama, staza također pruža priliku za učenje o kulturnim i povijesnim aspektima Istre. Parenzana Marathon je godišnja biciklistička utrka koja se održava na stazi Parenzana. Ova utrka privlači bicikliste različitih razina iskustva i uključuje različite kategorije, od rekreativnih vozača do profesionalaca. Događaj nudi priliku sudionicima da se natječu u spektakularnim prirodnim okruženjima Istre, dok istovremeno istražuju kulturna i povijesna obilježja staze. Maraton se obično održava u proljetnim mjesecima, kada su vremenski uvjeti povoljni za biciklizam.

Isto tako ima značajan ekološki i kulturni utjecaj na regiju. Kao staza koja prolazi kroz očuvane prirodne i kulturne krajolike, doprinosi očuvanju biološke raznolikosti i kulturne baštine. Povezivanjem različitih dijelova Istre, staza također potiče održivi turizam i ekonomsku aktivnost u ruralnim područjima, što dodatno doprinosi očuvanju lokalnih zajednica i njihovih tradicija.

7.2. Sportska turistička ponuda središnje Istre

7.2.1. Zip-line i kanjoning u Pazinskoj jami

Slika 5 Zip-line Pazinska jama, Izvor: Zip-line Pazinska jama FB profil, Dostupno na: <https://www.facebook.com/zipline.pazin/> (Pristupljeno: 20.8.2024.)

Pazinska jama, koja se nalazi u srcu Istre, predstavlja jedno od najprepoznatljivijih prirodnih obilježja regije. Ova formacija, koju oblikuje rijeka Pazinčica, oduvijek je bila predmet interesa geologa i prirodoslovaca, no u novije vrijeme postaje sve popularnija destinacija za sportski turizam. Dvije ključne aktivnosti koje privlače posjetitelje u Pazinsku jamu su zip-line i kanjoning, koje zajedno pružaju jedinstveno iskustvo adrenalinskih sportova u prirodnom okruženju.

Zip-line u Pazinskoj jami nudi uzbudljivo iskustvo vožnje čeličnom sajlom iznad dubokog ponora, s pogledom na srednjovjekovni Pazinski kaštel i dolinu ispod. Ova atrakcija posebno je popularna među turistima koji žele doživjeti prirodu na jedinstven način. Vožnja zip-lineom traje samo nekoliko minuta, no intenzitet doživljaja, visina s koje se prelazi jama i pogled na impresivan krajolik stvaraju nezaboravno iskustvo.

Kanjoning, s druge strane, omogućuje dublje istraživanje same jame i njezinih geomorfoloških značajki. Aktivnost uključuje spuštanje niz rijeku Pazinčicu kroz uski kanjon, pri čemu sudionici prelaze različite prirodne prepreke, uključujući slapove, stijene i prirodne bazene. Kanjoning zahtijeva dobru fizičku spremnost i vještinu, čineći

ga velikim izazovom. Ovo iskustvo također pruža priliku za upoznavanje s jedinstvenim ekosustavom Pazinske jame, što dodatno obogaćuje doživljaj.

Pored ovih individualnih aktivnosti, Pazinska jama i okolno područje središnje Istre redovito su uključeni u nekoliko značajnih sportskih događanja. Jedan od njih je IstraTrek, utrka koja se proteže kroz različite dijelove Istre, uključujući Pazinsku jamu. Natjecatelji tijekom ove utrke moraju savladati staze koje prolaze kroz zahtjevne terene, često uključujući orijentacijske izazove i prelazak preko prirodnih prepreka. Pazinska jama, s njenim strmim stijenama i uskim kanjonima, predstavlja jedan od najzahtjevnijih dijelova ove utrke, te je stoga omiljeno odredište za natjecatelje koji traže ozbiljan fizički i mentalni izazov.

Drugo značajno događanje je Pazinčica Trail, trail utrka koja prolazi kroz dolinu rijeke Pazinčice i obuhvaća staze koje vode uz i oko Pazinske jame. Ova utrka poznata je po svojoj tehničkoj zahtjevnosti, zbog čega privlačiiskusne trail trkače koji uživaju u izazovnim stazama. Sudionici Pazinčica Traila prolaze kroz raznolike krajolike, od šumskih staza do kamenitih dijelova, a sama Pazinska jama sa svojim strmim usponima i nizbrdicama predstavlja posebno zahtjevan, ali nagrađujući dio staze.

Ove aktivnosti i sportski događaji potvrđuju važnost Pazinske jame kao destinacije za sportski turizam u središnjoj Istri. Ovaj oblik turizma ne samo da promovira aktivan način života i povezanost s prirodom, već doprinosi i očuvanju prirodnih ljepota regije. Kroz zip-line, kanjoning i sportske utrke poput IstraTreka i Pazinčica Traila, posjetitelji imaju priliku doživjeti Istru na način koji kombinira fizičku aktivnost, izazov i uživanje u okolišu.

7.3. Sportska turistička ponuda južne Istre

7.3.1. Sportske aktivnosti na Rt Kamenjaku

Slika 6 Rt Kamenjak, Izvor: Službena stranica općine Bale, Dostupno na: <https://www.bale-valle.com/izleti-iz-bala/rt-kamenjak> (Pristupljeno: 22.8.2024.)

Rt Kamenjak, koji se nalazi na krajnjem jugu istarskog poluotoka, predstavlja izuzetnu destinaciju unutar konteksta sportskog turizma u Hrvatskoj. Ovaj zaštićeni prirodni krajolik, poznat po svojoj bogatoj bioraznolikosti i specifičnoj geomorfološkoj strukturi, pruža posjetiteljima mogućnost da iskuse razne sportske aktivnosti.

Kamenjak je prepoznat kao ključna lokacija za sportski turizam zbog svoje geografske pozicije i specifičnih klimatskih uvjeta. Njegova razvedena obala, prozirno more i raznolike kopnene staze čine ga idealnim za aktivnosti poput biciklizma, planinarenja, ronjenja te vodenih sportova poput windsurfinga i kitesurfinga. Ono što izdvaja Rt Kamenjak u pogledu sportskog turizma jest sposobnost da objedinjuje ekološku svijest s rekreativnim i sportskim aktivnostima.

Raznolike sportske aktivnosti koje se odvijaju na Kamenjaku nisu samo rezultat prirodnih pogodnosti, već i ciljanih napora u razvoju infrastrukture koja podržava održivi turizam. Biciklističke staze, koje prolaze kroz pejzaže, omogućuju turistima da

istraže različite dijelove Rta, od obalnih područja do unutrašnjih dijelova prepunih autohtone flore. S druge strane, staze za planinarenje nude ljubiteljima prirode priliku da istraže specifične geološke formacije i ekosustave, dok se s vrhova brežuljaka pružaju panoramski pogledi na Jadransko more.

Jedna od najvažnijih manifestacija na Rtu Kamenjak je biciklistički maraton "Kamenjak Rocky Trail", koji okuplja natjecatelje iz cijele Europe. Ovaj događaj ne samo da promovira biciklizam kao sport, već i potiče svijest o važnosti očuvanja prirodnog okoliša. Još jedan značajan događaj su windsurfing regate koje se redovito održavaju na ovom području. Zbog idealnih uvjeta, Kamenjak postaje okupljalište za vrhunske sportaše i ljubitelje adrenalinskih sportova, pružajući im priliku da se natječu u zanimljivim prirodnim uvjetima.

7.3.2. Golf tereni na NP Brijuni

Slika 7 Golf teren na NP Brijuni, Izvor: Službena stranica NP Brijuni, Dostupno na: <https://www.np-brijuni.hr/hr/planiraj-posjet/sport/golf> (Pristupljeno: 22.8.2024.)

Golf tereni na Brijunima predstavljaju ključni dio sportsko-turističke ponude Hrvatske, s posebnim naglaskom na očuvanje prirodne baštine i integraciju u specifični okoliš arhipelaga. Otoci Brijuni, smješteni u jadranskoj regiji, nude jedinstvenu kombinaciju prirodnih ljepota i visoko kvalitetnog golf iskustva, što ih čini atraktivnom destinacijom za ljubitelje golfa iz cijelog svijeta. Povijest golf terena na Brijunima seže u razdoblje

između dva svjetska rata, kada su otoci bili u vlasništvu obitelji Khuen-Héderváry. Početkom 1920-ih godina, obitelj je odlučila izgraditi golf teren kao dio razvoja turističke ponude, što je pridonijelo stvaranju prestižne golf destinacije. Prvi golf teren otvoren je 1922. godine i bio je jedan od prvih u regiji. Njegov dizajn, rad i održavanje odražavali su tadašnje trendove u golf arhitekturi, ali su također uvažavali prirodne značajke otoka. Tijekom Drugog svjetskog rata, Brijuni su postali vojno područje i golf teren je bio zapušten. Nakon rata, otoci su postali popularno odredište za političke i društvene elite, uključujući brojne svjetske vođe koji su posjećivali Josipa Broza Tita. U tom periodu golf teren ponovno je otvoren i obnovljen, iako u nešto izmijenjenom obliku.

U modernom kontekstu, golf tereni na Brijunima su značajan faktor u promociji Hrvatske kao golf destinacije. Kroz pažljivo planiranje i održavanje, teren je integriran u prirodni okoliš otoka, s posebnim naglaskom na očuvanje ekosustava. Održavanje golf terena uključuje ekološke prakse, kao što su korištenje recikliranih izvora vode za navodnjavanje i primjena ekoloških pesticida, čime se minimiziraju negativni utjecaji na okoliš.

Razvoj golf turizma na Brijunima doprinosi lokalnoj ekonomiji kroz povećanje broja posjetitelja, stvaranje novih radnih mjesta i poticanje povezanih sektora poput ugostiteljstva i transporta. Posjetitelji koji dolaze igrati golf često koriste i druge turističke usluge, čime se dodatno potiče ekonomska aktivnost u regiji.

8. ZAKLJUČAK

Sportski turizam predstavlja značajan segment turističke ponude Istarske županije, koja se zahvaljujući svojoj geografskoj poziciji, prirodnim resursima i raznolikoj sportskoj infrastrukturi profilirala kao vodeća destinacija u ovom obliku turizma u Hrvatskoj. Kroz analizu povijesnog razvoja sportskog turizma, kao i njegovih ekonomskih, socio-kulturnih i ekoloških učinaka, jasno je da ovaj oblik turizma ima potencijal ne samo za privlačenje sve većeg broja turista, već i za unaprjeđenje lokalnog gospodarstva i očuvanje kulturne baštine.

SWOT analiza sportskog turizma u Istri ukazuje na brojne prednosti, poput bogate sportske tradicije i povoljne klime, ali i na izazove, poput potrebe za daljnjim razvojem infrastrukture i održivog upravljanja resursima. Međutim, kombinacija različitih vrsta turizma, poput gastro, nautičkog i kulturnog turizma, dodatno obogaćuje ukupnu turističku ponudu i omogućuje sinergijski razvoj koji može doprinijeti dugoročnom rastu i razvoju cijele regije.

U tom kontekstu, ulaganje u padel, trenutno najbrže rastući sport na svijetu, predstavlja izuzetnu priliku za daljnji razvoj sportskog turizma u Istri. Izgradnja padel terena i organizacija međunarodnih turnira mogu privući nove grupe turista te dodatno pozicionirati Istru kao inovativnu i atraktivnu sportsku destinaciju.

Turistička sportska ponuda Istre pokazuje značajan potencijal za daljnji razvoj. Događaji poput ATP Croatia Open u Umagu i biciklistička staza Parenzana već privlače međunarodnu pažnju i doprinose prepoznatljivosti Istre kao sportske destinacije. Daljnji razvoj infrastrukture, promocija i diversifikacija sportske ponude te održivo upravljanje resursima bit će ključni za nastavak uspjeha i rast sportskog turizma u ovoj regiji.

U konačnici, Istarska županija ima sve preduvjete da se pozicionira kao vodeća sportsko-turistička destinacija u širem europskom kontekstu. S ciljem postizanja tog potencijala, potrebno je kontinuirano ulagati u infrastrukturu, obrazovanje kadrova i promociju, ali i razvijati svijest o važnosti održivog upravljanja turističkim resursima kako bi se osigurala dugoročna održivost i konkurentnost ove grane turizma.

POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Bartoluci, M., Čavlek, N. i sur. (2007). *Turizam i sport: razvojni aspekti*. Zagreb: Školska knjiga
2. Ross, S. D. (2001). *Developing Sports Tourism; An eGuide for Destination Marketers and Sports Events Planners*
3. Gržinić, J. (2019). *UVOD U TURIZAM - povijest, razvoj, perspektive*, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
4. Gržinić, J. (2018.) *TURIZAM I RAZVOJ - Rasprava o globalnim izazovima*, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
5. Gržinić, J. (2024.) *TURIZAM I TRANSFORMACIJE – Odgovori na krizna stanja*, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
6. Škoro, I., Gržinić, J. (2018.) *WELLNESS TURIZAM I ODRŽIVA TURISTIČKA POLITIKA - Koraci za dionike*, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Članci:

1. Ban, D. (2001). *Uloga i značaj cesta u turističkoj valorizaciji Istre*. (Magistarski rad.) Zagreb: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
2. Chao-Chin Liu, Chun-Yi Chang, Chun-Nan Chen, Yi-Hui Liu, Kao-Lang Ni (2007). *A Study of Sport Tourism's Environmental Impact: A Case Study of Kenting Travelling Destination in Taiwan*
3. De Villiers, D. (2001). *Sport and tourism to stimulate development*. Barcelona: Address at the World Conference on Sport and Tourism
4. Gibson, H. (1998). *Active sport tourism: who participates?* Leisure Studies, 17, 155-170.
5. Sajjadi, S. N. (2012). *Prioritization of the Factors Affecting Sport Tourism Development*

Mrežni izvori:

1. ATP Croatia Open Umag, Dostupno na: <https://www.croatiaopen.hr/hr/naslovnica/> (Pristupljeno: 19.8.2024.)
2. Državni zavod za statistiku RH, Dostupno na: <https://dzs.gov.hr/> (Pristupljeno: 13.8.2024.)
3. JU Kamenjak, Dostupno na: <https://kamenjak.hr/hr> (Pristupljeno: 22.8.2024.)
4. Parenzana, Dostupno na: <https://www.parenzana.net/hr> (Pristupljeno: 19.8.2024.)
5. Službena web stranica Istarske županije, Dostupno na: <https://www.istra-istria.hr/hr/upoznaj-zupaniju/zemljopisni-podaci/> (Pristupljeno 8.8.2024.)
6. Službena web stranica Istarske županije, Zip-line Pazinska jama, Dostupno na: <https://www.istra.hr/hr/dozivljaji/sport-i-outdoor/adrenalinski-parkovi/840> (Pristupljeno: 20.8.2024.)
7. Službena web stranica Istarske županije, Golf igralište Brijuni, Dostupno na: <https://www.istra.hr/hr/dozivljaji/sport-i-outdoor/golf/golf-igraliste-brijuni> (Pristupljeno: 22.8.2024.)
8. Službeni turistički portal Turističke zajednice Istarske županije, Dostupno na: <https://www.istra.hr/hr> (Pristupljeno 8.8.2024.)

POPIS SLIKA

Slika 1: Konjske utrke u Ascotu.....	3
Slika 2 : Općine Istarske županije.....	11
Slika 3 Croatia Open Umag	19
Slika 4 Biciklistička staza Parenzana.....	21
Slika 5 Zip-line Pazinska jama.....	23
Slika 6 Rt Kamenjak	25
Slika 7 Golf teren na NP Brijuni	26

POPIS TABLICA

Tablica 1 Dolasci i noćenja domaćih i stranih turista u Istri, 6.-9. mj.....	14
--	----

SAŽETAK

Sportski turizam danas je nezaobilazni dio turističke ponude mnogih destinacija, generirajući sve veće prihode i privlačeći sve više turista koji svoj odmor žele provesti aktivno. Istarska županija, kao jedna od najrazvijenijih turističkih regija Hrvatske, značajan fokus stavlja na sportski turizam. Prirodne karakteristike ove regije, poput povoljne klime i bogate prirode, idealne su za razvoj različitih sportskih aktivnosti, od vodenih sportova do adrenalinskih i rekreativnih sportova poput biciklizma i tenisa. Sportski turizam u Istri kvantitativno i kvalitativno je vrlo razvijen, što potvrđuju brojna događanja i natjecanja koja se odvijaju tijekom cijele godine. Sustavna ulaganja u rast, diverzifikaciju, promociju i održiv razvoj sportskog turizma osiguravaju kontinuirani interes turista i unapređenje.

Ključne riječi: Sportski turizam, Istra, turistička destinacija, sport, održivi razvoj, promocija turizma, kontinuirani rast, ulaganje, diverzifikacija

SUMMARY

Sports tourism is now an integral part of many destinations' offerings, generating increasing revenue and attracting more tourists who wish to spend their vacation actively. Istria, as one of Croatia's most developed tourist regions, places significant emphasis on sports tourism. The region's natural features, such as favorable climate and rich nature, make it ideal for the development of various sports activities, ranging from water sports to adrenaline and recreational sports like cycling and tennis. Sports tourism in Istria is highly developed both quantitatively and qualitatively, evidenced by numerous events and competitions held throughout the year. Systematic investments in growth, diversification, promotion, and sustainable development of sports tourism ensure continuous tourist interest and enhancement of the offer.

Key words: Sports tourism, Istria, tourist destination, sport, sustainable development, tourism promotion, continuous growth, investment, diversification

